

Mahnıları ilə sevilən bəstəkar

Ömründən ötənlər bir-bir xəyalında canlanır. Xatirələr uzaqları yaxın edir. Həyatından keçənləri keçmişin əlindən alırsan. O zamanlardakı qədr qayğısız, ümidli olursan...

Onun üçün də duyğularının ən gözəl sığınacaq yeri idi xatirələri. Səmimiyyət, mehribanlıq, sevgi dolu bir ailədə 1938-ci il yanvarın 10-da dünyaya göz açmışdı bəstəkar Elza İbrahimova. O zaman valideynləri Hacıqabul şəhərində yaşayırdılar. Atası İmadeddin İbrahimov hörmətli, sayılıb-seçilən adam idi. O, ixtisasca dəmiryolçu idi. Dəmir yolu sahəsində yüksək vəzifə sahibi idi. Anası Sonaxanım isə həkim idi. Elza xanım onların üç övladının ortancısı idi. Ondən böyük Leyla adlı bacısı vardı. Ailənin sonbeşiyi isə qardaşı Çingiz idi.

1940-cı ildə, Elza xanımın üç yaşı olanda - Bakıya qayıtdılar. Atasına şəhərin Çapayev küçəsində (indiki Təbriz küçəsi) dəmiryolçuların yaşadığı binada mənzil verilmişdi.

Valideynləri qeyri-adi qabiliyyətini o, hələ balaca ikən fərq etdilər. Ailədə hər kəs belə düşüncəyə ki, Elzaya musiqi istedadı anasının nənəsi Sonaxanımdan keçib. Onun da çox gözəl səsi vardı, həm də mahir qərmən ifaçısı idi. Elza İbrahimovanın başqa ixtisasları seçən valideynlərinin də güclü musiqi duyumları vardı. Onlar qızlarını böyük istəklə Bakıdakı 8 sayılı musiqi məktəbinə yazdırdılar. Atasının ən böyük arzusu Elzanı pianoçu görmək idi. Qızının mahir pianoçu olacağı, onun hər çıxışından sonra alqış sədalarıının böyük konsert salonlarını titrədcəyi günlərin xəyalını qururdu. Atasını yanılamışdı. Artıq Elza 11-12 yaşlarında fortepianoda məhərrətlə ifa edirdi.

Uşaqlığı maddi sıxıntılardan uzaq keçdi. 1954-cü ildə həyat ona ilk hicran ağrısını yaşatdı. Əli bir yaşlı atası qəflətən vəfat etdi. Bundan sonra ailənin bütün yükü otuz səkkiz yaşlı Sonaxanımın çiyinlərinə düşdü. 1 nömrəli xəstəxanada baş mama-ginekoloq işləyən anası gecə-gündüz çalışırdı. Sonaxanım İbrahimovanın bir arzusu var idi: övladlarının gözlərində kədər kölgələnməsin, övladlarının həyat eşqi sönməsin. On altı yaşında atasını itirmiş Elza xanım da anasının təkidli və köməyi ilə musiqi təhsilini davam etdirdi.

Musiqi məktəbində təhsilini başa vurduqdan sonra Asəf Zeynallı adına orta ixtisas musiqi məktəbinə daxil oldu. 1957-ci ildə həmin məktəbin bəstəkarlıq sinfini bitirdi.

Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında (indiki Musiqi Akademiyası) oxumaq arzusu birinci il reallaşmadı. İkinci il konservatoriyada qəbul imtahanlarında iştirak etmək istəmədiyini, dərzi olmaq qərarı verdiyini anasına dedi. Ancaq Sonaxanım onu fikrindən daşındırdı.

Elza İbrahimova 1958-ci ildə konservatoriyanın bəstəkarlıq şöbəsinə, məşhur bəstəkar, profes-

sor Cövdət Hacıyevin sinfinə daxil oldu. Orada iki-üç il oxuduqdan sonra anasının ısrarı ilə təhsilini Qara Qarayevin sinfində davam etdirməli oldu. Həmin illərdə Qara Qarayevin "Yeddi gözəl" baleti çox məşhur idi. Sonaxanım da bu əsəri çox sevirdi.

Onun "Fortepiano və orkestr üçün konsert" adlı diplom işini yalnız müəllimi Qara Qarayev deyil, maestro Niyazi də yüksək qiymətləndirdi. Niyazi: "Maraqlıdır, ancaq fortepiano fakturalı pianoçu üçün mürəkkəb əsərdir" - dedi. Qara Qarayev isə tələbəsinə məsləhət verdi: "Bu nailiyyətlə kifayətlənməyin, davam edin!".

Görkəmli musiqiçilərdən dərş alan Elza İbrahimova 1964-cü ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını bitirdi. Konservatoriyada professorlar Q.Qarayev, O.Taktakışvili və Q.Dombayevin rəhbərlik etdikləri komissiyanın qərarı ilə Dağıstana göndərildi.

Əslində, yad yerə getməmişdi. Elza İbrahimovanın valideynləri Bakıda yaşasalar da, əslən dağıstanlı idilər. Orada gənc bəstəkarə layiq olduğu diqqət göstərilirdi. Elza xanım Dağıstanın ilk peşəkar qadın bəstəkarı kimi tanındı. Amma Bakıdan kənarda birçə il yaşaya bildi. Vətəninə döndü.

1969-cu ildə ilk mahnısını bəstələdi. Sonralar deyirdi: "İlk mahnımı necə yazdığımı izah edə bilmirəm. Birdən beynimdə bir melodiyə səsləndi və piano qarşısına keçib həmin havanı çalmağa başladım. Sonra isə həmin musiqiyə sözlər seçdim". Şair Məmməd Rahimin "Yalan ha deyil" şeirini seçdi. Bu, bəstələdiyi yüzlərlə mahnının arasında əvvəl misiqisini yazıb sonra sözlərini seçdiyi yeganə mahnı oldu. İlk mahnısını müğənni Şövkət Ələkbərova ifa etdi. Bir il sonra əsər milli radioda səsləndi. Sonra ikinci mahnısını - "Bakının işıqları"nı bəstələdi. Yenə böyük uğur qazandı. Bəstəkar deyirdi: "Gözəl musiqi insanları ovsunlamağa qadirdir". Onun təkrarsız, əsrarəngiz mahnıları da ürəklərə yol tapdı.

İyirmi dörd yaşında həyatının sevgisi ilə qarşılaşdı. Ailə qurdu. Yeganə övladları Zəhra dünyaya gəldi. Amma bu evlilik uzun sürmədi. Elza xanım bir daha ailə qurmadı. Bu məhərrət böyük sənətkarın yaradıcılığında dərin iz buraxdı. Neçə-neçə mahnısı kədərli sevgisinin tərcümanına çevrildi.

Bəstəkarı xalqa daha çox tanıdan, sevdiren mahnıları oldu. Onların hər biri səsləndiyi gündən dillər əzbəri oldu. Elza İbrahimova öz sevimli mahnılarına ifaçıları böyük məhərrətlə seçirdi. O, hər müğənniyə mahnı vermirdi. Elza İbrahimova deyirdi: "Musiqi insanın qəlbindən od çıxarmalıdır. Əsl musiqi dinə, imana gəlməkdə, pak, məhərrətli və şəfəqləli olmaqda insana yardım edir. Gözəl musiqi qadın ürəkləri belə yumşaltmağa qadirdir".

Mahnılarını dinləyən Rəşid Behbudov da Elza İbrahimova ilə əməkdaşlığa başladı. Bəstəkar o günləri belə xatırlayırdı: "Bir gün mənə zəng oldu, bərk həyəcanlandım. Böyük istedadı qarşısında səcdə etdiyim Rəşid Behbudovla danışmaq mənə elə çətin gəldi ki... İşimlə maraqlandı və mən "Ey vətən!" adlı mahnını yenidən tamamladığımı dedim və mahnını ona təqdim etməyə özümdə cəsarət tapdım. Bizim əməkdaşlığımız belə başladı".

**Dağlarına düşən şəhdən,
Çöllərinə əsən mehdən,
Doya bilmirəm
Bir anamdan, bir də səndən,
Bu dünyadan
Doya bilmirəm!
Ey Vətən!**

- deyə dünyaya hay salan bu mahnı Vətənə ülvə məhərrətin ən gözəl ifadəsi oldu. Şöhrətli müğənninin ifasında dünyanı gəzdi. Rəşid Behbudov konsertlərinə hər dəfə "Ey vətən"lə yekun vurdu.

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadəyə şeirlərinə yazılan mahnılar arasında ən çox "Gecələr bulaq başı" mahnısını söyləmişdi. 1984-cü ildə o, "İşıq çeşməsi nəğmələri" məqaləsində bəstəkarın mahnıları haqqında yazırdı: "Elza İbrahimova mahnı janrında lövhə ustasıdır. O, gözlə görünən dünyanın deyil, görünə bilməyən, içəridən bizi dalğalandıran hissələrin, həyəcanların, bir sözlə, iç dünyamızın rəssamıdır. O, səslərdən toxuduğu nəğmə naxışlarında bizə ovqatımızı, öz iç dünyamızı göstərir. Onun nəğmələrinin verdiyi bəsrət gözü ilə o, bizi özümüzdə, daxili aləməmizə baxmağa məcbur edir. Bax, budur böyük sənətin gücü və səhri!".

Əmək fəaliyyətinə 1957-ci ildən ayrı-ayrı musiqi məktəblərində konsertmeyster kimi başlayan Elza İbrahimova 1970-1972-ci illərdə Dövlət Radio və Televiziya Komitəsində redaktor işləyir. 1972-1983-cü illərdə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda, 1985-1993-cü illərdə Asəf Zeynallı adına musiqi kollecinde çalışır. Bəstəkar uzun müddət əməkdar incəsənət xadimi Gülarə Əliyevanın rəhbəri olduğu "Dan ulduzu" vokal-instrumental ansamblı ilə six əməkdaşlıq edir.

Uşaqlıqdan tanqonu sevirdi. Musiqimizə ilk tanqo ritmini də Elza İbrahimova gətirdi. Yeniliklər hər zaman alqışlarla qarşılanır. Bəstəkarın Rəfiq Zəkənin sözlərinə bəstələdiyi, bu günədək seve-sevə dinlədiyimiz "Qurban

verərdim" mahnısı da sovet dövründə senzura rolunu oynayan Teleradionun Bədii Şurası tərəfindən tənqidlə qarşılandı. Şura mahnının radioda səsləndirilməsinə qadağa qoydu. Səbəb kimi mahnıda tanqo ritmindən istifadə və sözləri göstərilirdi. Sonralar Elza xanım müsahibələrinin birində deyirdi: "Tanqonu uşaqlıqdan sevirəm. Axı, Argentina tanqosuna necə biganə qalmaq olar? İllər əvvəl mərhum Rəfiq Zəka "Qurban verərdim" şeirini mənə göstərəkən nə vaxtsa həmin sözlərə musiqi bəstələyəcəyimi heç ağılıma da gəlməzdi. Üstəlik, tanqonun "burjua" ahənginin sovet ruhuna uyğun gəlmədiyini deyirdilər. Teleradionun Bədii Şurasında biz müəlliflərə və gənc ifaçı Akif İslamzadəyə "kommunizmə doğru addımladığımız bir vaxtda insanları keçmişə qaytarmaq istəyirsiniz!" - dedilər".

Ancaq zamanın axarında sular axdı, duruldu. "Qurban verərdim" nəinki unudulmadı, dillər əzbərinə çevrildi.

O, xatirələrə belə köçdü: mülayim xarakterli, çox düşüncə, az danışan... Ciddi xarakterli bu xanımın daxilində coşub-çağlayan hissələrini əsərləri ifadə edirdi. Elza İbrahimovanın da yerinə mahnıları "danışdı". O, Bəxtiyar Vahabzadə, Vaqif Səmədoğlu, Rüzgar Əfəndiyeva, Ramiz Heydərvə digər şairlərin sözlərinə yazılmış yüzlərlə mahnının müəllifi oldu. "Bilməzdim", "Sən yadıma düşəndə", "Qayıt", "Ötən günlər", "Gecələr bulaq başı", "Ey Vətən" "Ana laylası", "Yoxluğunu bilib-bilə", "Ağlamanın salxım söyüd", "Peşmanam", "Mehribanım" və başqa mahnıları Rəşid Behbudov, Oqtay Ağayev, Flora Kərimova, Elmira Rəhimova, Gülağa Ağayev, İslam Rzayev, Akif İslamzadə, İlham Quliyeva kimi məşhur müğənnilərin repertuarından düşməyən, hər kəsin sevdidi mahnıların bəstəkarı çox sadə həyat sürürdü. Elza İbrahimova belə deyirdi: "Mən bəstəkarlığa heç vaxt pullu peşə kimi baxmamışam. Bəstəkarlığı peşə seçimi kimi yox, mənə həvalə olunmuş bir missiya sayıram".

Bəstəkar 50 ildən artıq dövrü əhatə edən yaradıcılığı boyu musiqinin müxtəlif janrlarında əsərlər yaratdı. Simfonik poema, oratoriya, vokal instrumental və kamera əsərləri, Hüseyn Cavidin pyesi əsasında "Afət", "Yanan laylalar", "Şeyx Şamil" operalarını yazdı. Ən böyük arzusu Qarabağ mövzusunda olan "Yanan laylalar" əsərini Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının səhnəsində görmək idi. 1988-ci ildə yazmağa başladığı, 1991-ci ildə tamamladığı Qarabağ faciəsinə həsr olunan əsərin tamaşaya qoyulacağını ümidlə gözləsə də, bu arzusuna çatı bilmədi.

Azərbaycanın və Dağıstanın xalq artisti Elza İbrahimova 2012-ci il fevralın 11-də 74 yaşında dünyasını dəyişdi. O, həmişəlik ömür verdiyi nəğmələrinə köçdü.

**Zəhra FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"**